

Maaliline PRANGLI

13.08.2023

Esimest korda on Pranglit mainitud aastal 1387 Rango nime all. 12-14 sajandil asusid Pranglile elama rootslased, 17 sajandil saar eestistus. Prangli – nagu Naissaargi – oli hansakaupmeeste hirm. Just siin varitsesid piraadid mööduvaid kaubalaevu. Prangli on ainus saar Põhja-Eestis, kus on elatud pidevalt üle 600 aasta.

Praegu on saarel kolm maalilist küla: Lääneotsa, Idaotsa ja Kelnase. Saare pindala on 6,44 km² ja elanikke umbes 170. 20-ndatel aastatel elas Prangli saartel s.t Prangli ja Aksi saarel kokku ligi 600 inimest, kes enam jaolt lahkusid II maailmasõja aegu.

Kogu Prangli saar on looduskaitseala. Loodus on vaheldusrikas ja vanadest rannataludest õhkub ajaloo hõngu. Pranglilastel on oma murre. Hülgepaat on neil näiteks «eistuk», kirre hoopis «idapohi», uimane «jurane» ning ämblik «ämmelgas». Pranglilased ei kasuta õ tähte. Kui saarlased ütlevad õ asemel ö, siis pranglilased lihtsalt o.

Väljasõit Tartust kl 08.30 Vanemuise alumisest parklast, Puhu risti Olerexi tanklast kl 09.15 ja Tallinnast kl 10.50 lennujaama juurest trammipeatuse parklast. Sõit Leppneeme sadamasse. Kl 12.00 väljub liinilaev „Wrangö“, sõidame Pranglile. Kelnase sadamasse saabume kl 13.00. **Lõunasöök** (*lisatasu eest, etetellimisel*).

Nüüd ootab meid kohalik giid, kelle juhatusel alustame lahtise veoauto kastis ekskursiooni saare vaatamisväärsustega tutvumiseks. Lõunarannas asub 1848 aastal ehitatud Laurentsiuse kabel ja külakalmistu. Prangli Laurentsiuse kabel on üks väiksematest Eesti puukirikutest. Kirik valmis 10. augustil, mis on Rooma märtri Laurentsiuse, eesti kõnekeeles Lauritsapäev, sellest ka nimi. Pranglilased on ajast aega arvanud, et elatakse vanajumala seljataga, kirik on ajaloo keerdkäikudes ka alles jäänud, mistõttu võib ka jutul jumet olla. Kirik renoveeriti põhjalikult 1860 aastal, mille käigus paigaldati sinna ka orel. Kirikus käimine ja kabeliaia korrashoidmine on oluline, mistõttu palutakse ka saare külalistel kirikus ning kiriku ümbruses austavalt käituda

Kagurannas on auriku Eestirand hukkunute mälestusmärk dolomiidist samba ja nelja meetri kõrguse puidust mälestusristiga, kuhu on paigutatud laeva päästerõngas koos tekstiga Eestirand. Suvel 1941 pommitasid Saksa hävituslennukid Keri saare lähedal aurikut Eestirand, mis vedas umbes 3500 sunniviisiliselt Nõukogude armeesse mobiliseeritud meest Kroonlinna. Kapten juhtis vigastatud auriku Prangli lähedale madalikule ja rohkem kui 2000 meest jõudsid uppuvalt laevalt saarele, kuid kahjuks oli paljude saatus kurvem, hukkudes selle katastroofi käigus. Prangli saare liivakaldale on rajatud Eestiranna kalmistu.

Näeme ka Prangli saare ainukest hiidrahnu Punane kivi, mis on 3,3 meetri kõrgune, ümbermõdduga 31,1 m. Nimetus "punane kivi" tuleneb arvatavasti sellest, et tegemist on rabakiviga, mis on tavaliselt punakat värvi. Kuna aga kivi on kaetud paksu samblike kihiga ei pruugi punane värvus esmasel vaatlusel hästi silma paista. Seda kutsutakse ka Titekiviks. Usuti ja mine tea, ehk töötab ka praegu, et kui kivilt liugu lasta, on titeõnn majas! Saarel on veel Kotkakivi, Hundikivi, Konnakivi ja Ussikivi, millel igapäev oma lugu rääkida.

Lisaks imeilusale ja puutumatu loodusele peidab Prangli endas nii mõndagi üllatavat. Pisikesel saarel on olemas kõik eluks vajalik: koolimaja, kauplus, arstipunkt, postiasutus, rahvamaja ning restoran. Aga seal asub ka looduslik gaasiläte, mis on Prangli üks suurimaid hitte. Prangli geoloogiliseks iseärasuseks on, et saarel leidub maagaasi, mis on tekkinud enne viimast jääaega seal kasvanud taimede ja turba lagunemisest. 1924 aastal viidi saarel läbi naftaotsinguid ja avastati gaasileiukoht. Kuid maagaasi varud olid väikesed ning praegu on Pranglil alles kraan, millest immitseb nii palju gaasi, et seda on võimalik põlema süüdata. Tore on ju keset metsa gaasiaugu peal grillida.

Järgmisena ootavad meid Prangli saarte loodusmuuseum ja talurahvamuuseum. Siin lõppeb ekskursioon veoautoga. Loodusmuuseumis saame ülevaate Prangli saare looduskooslusest, olemas on ka saare ainsa kiskja - rebase topis ja linnutopised, tutvustatakse Prangli gaasileiukohti. Näha saab ka herbariumi saarel leiduvatest puudest. Prangli saarte talurahvamuuseumis on üleval aga püsiekspositsioon Prangli ja Aksi rannarahva elust sajandite vältel. Seal võib näha kalavõrke, hülge tangi ehk 4–5 m pikkust hülgepüügil käimise suuska, samuti on tarbeesemeid petroolilambist kuni võipütini.

Vaba aeg. Jalutame tagasi Kelnase sadamasse. Tee peale jäävad pood ja ka **Puukoda**, kus osavate näppude all valmivad kaunid suveniirid, painutatud puidust tooted, aga ka kirikangad, kaltsuvaibad jm. Lisaks toredale pererahvale elavad talus vabapidamisel ka Prangli saare ainukesed hobused Kepsu ja Rasell. Võib jalutada läbi ka **Saare-restost**, et nautida kohvi ja kooki. Sadamas laeva väljasõitu oodates saab kiigata käsitöökauplusesse, kus müüakse Prangli saare käsitöölise valmimatud kaupa. **Kl 19.30** väljuva laevaga jõuame tagasi Leppneeme sadamasse. Sõit Tartusse, kuhu jõuame hilisõhtul.

HIND: 99 € korduvreisija soodushind / 109 € tavahind

HINNA SEES:

- mugavustega buss,
- praamipilet Leppneeme-Kelnase-Leppneeme,
- kastiautoga ringsõit saarel koos kohaliku giidiga,
- loodusmuuseumi ja talurahvamuuseumi külastus,
- giid-grupijuht,
- käibemaks.

LISATASU EEST (tellimine ja tasumine enne reisi):

- lõunasöök (praad + kook + kohvi/tee/morss) 12 €

Kehtib Tensi-Reiside pakettreisileping, v.a reisi eest tasumise ja reisi annulleerimise tingimused:

- ettemaks 50% reisi maksumusest 5 päeva jooksul pärast broneeringu kinnitust ja arve saatmist;
- 35 päeva enne reisi peab olema tasutud kogu reisi maksumus;
- kuni 31 päeva enne reisi peetakse reisist loobumisel kinni büroo teenustasu 9 €;
- tühistades reisi 30-15 päeva enne reisi on tühistamistasu 50% reisi hinnast;
- tühistades reisi 14 või vähem päeva enne reisi on tühistamistasu 100% reisi hinnast.

REISIKORRALDAJA: TENSI- REISID AS

Tel 7 344 207, 7 344 208 Ülikooli 4, Tartu

Tel 6 703 333, 6 703 000 Estonia pst 5a, Tallinn

Tel 44 26 305, 44 26 300 Pärnu

E-mail: tensi@tensireisid.ee Kodulehekülg: www.tensireisid.ee

Panga rekviisidid: TENSI REISID AS a/a EE902200221005109167 (Swedbank)

• SOOVITAME TEHA REISITÕRKEKINDLUSTUSE, MIS GARANTEERIB REISIJALE HÜVITISE REISIST MÕJUVA TAKISTUSE TÕTTU LOOBUDES.   • REISIJA ON KOHUSTATUD TUTVUMA TENSI-REISIDE PAKETTREISILEPINGUGA!   • REISIFIRMA JÄTAB ENDALE ÕIGUSE TEHA MUUDATUSI PROGRAMMIS PAREMUSE SUUNAS.

NB! Meie reisiprogrammid on koostatud 2021. a. seisuga. Kuna uue olukorra tõttu muutuvad sihtkohtades sageli reeglid ja nõuded, siis võib juhtuda, et need ei võimalda meil enam külastada mõnda programmis märgitud paika või vaatamisväärsust. Sel juhul oleme sunnitud programmi muutma ja võimalusel pakkuma alternatiive vastavalt reisi ajal kehtivatele reeglitele, nõuetele jms. Samuti võivad muutuda nõuded sihtriiki sisenemiseks ja sealt naasmiseks.

NB! Hinnad võivad muutuda, juhul kui öömajad, kütusetarnijad muudavad oma hindu!